

УДК 658:338.2]:004

DOI: 10.31673/2415-8089.2024.031721

Гусєва Ольга Юрїївна, д.е.н., професор
Державний університет
інформаційно-комунікаційних технологій
Поканевич Юрій Вікторович, к.е.н.,
Державний університет
інформаційно-комунікаційних технологій
Бойко Арсеній Олегович, аспірант
Державний університет
інформаційно-комунікаційних технологій

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Статтю присвячено дослідженню концептуальних підходів до розвитку бізнес-процесів підприємств в умовах цифрової трансформації з метою підвищення їх ефективності. На основі аналізу сучасних тенденцій індустрії 4.0 обґрунтовано п'ятирівневу модель оцінки цифрового розвитку підприємств («цифрові апекси»), що дозволяє визначити їхню цифрову зрілість. Запропоновано триадну модель «масштабу цифровізації» для оцінки цифрового розвитку на макро- та мезорівнях економіки. Доведено, що проактивне управління цифровими трансформаціями бізнес-процесів сприяє збереженню конкурентних переваг та підвищенню економічної ефективності підприємств. Основними результатами дослідження є розробка рекомендацій щодо впровадження інструментів цифровізації для оптимізації операційної та стратегічної діяльності підприємств.

Ключові слова: розвиток, бізнес-процес, рівень цифрового розвитку, цифровізація, підприємство, стратегія

Постановка проблеми. Визначальною рисою сучасних економічних систем є прискорений розвиток інформаційних технологій та цифровізація бізнесу і державного управління. В умовах існуючих економічних викликів, глобальної нестабільності та воєнного конфлікту, для підтримки вітчизняної економіки і її подальшого відновлення українські підприємства потребують збалансованого і ефективного розвитку бізнес-процесів. Ключовим критерієм цієї ефективності має стати зростання прибутковості в оперативному контексті й збільшення ринкової вартості підприємств у стратегічній перспективі. Актуальна практика господарювання показує, що належний рівень ефективності забезпечується проактивним управлінням розвитком бізнес-процесів підприємств, спрямованим на досягнення рівня цифрової зрілості достатнього для утримання стійких конкурентних переваг. Отже, питання пошуку нових парадигмальних підходів, розробки методології, визначення практичних інструментів і механізмів розвитку бізнес-процесів підприємств в умовах цифрових трансформацій стоять особливо гостро.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвитку наукової проблематики управління бізнес-процесами підприємств з фокусом на цифровізацію сприяли дослідження зарубіжних учених А. Остервальдера [1], Дж. Джестона [2], Д. Харрінгтона [3], В. Брокі, М. Хаммера [4], Серед вітчизняних учених вагомий внесок у розвиток сучасної теорії і методології управління бізнес-процесами в умовах цифрової економіки зробили Ніколаєнко І. В. Іванова О. І. [5], Вірбівська Л. [6], Тютченко С., Вагонова О. [7], Столяров А. [8] та інші дослідники.

Однак, з одного боку, дотепер існують методологічні провали, пов'язані з відсутністю однозначного розуміння специфіки розвитку бізнес-процесів в умовах технологічної індустрії 4.0., а з іншого боку – формується нова парадигма управління бізнес-процесами, яка включає оновлені інструменти регулювання економічних процесів на мезорівні і мікрорівні, нові

науково-методичні підходи до цифрової трансформації підприємств, нові управлінські моделі і удосконалені технології економічної діагностики.

За таких умов важливою науковою проблемою залишається відсутність дієвих концепцій розвитку бізнес-процесів підприємств, здатних забезпечити злагоджений перехід до цифровізаційних моделей функціонування із застосуванням максимального арсеналу інформаційних технологій і інструментів з метою збереження або підвищення економічної ефективності.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування концептуальних засад розвитку бізнес-процесів підприємств на основі цифрових трансформацій.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям статті слугували сучасні положення теорії управління в умовах зростаючої динамічності бізнес-середовища та теорія відновлення економіки в умовах кризових та пост-кризових ситуацій. У статті використано загальнонаукові методи пізнання, узагальнення, системного аналізу, синтезу. В процесі дослідження були використані наукові роботи вітчизняних та закордонних вчених з питань управління бізнес-процесами, а також з проблематики розробки стратегій і механізмів цифрової трансформації підприємств.

Виклад основного матеріалу. В умовах діючих економічних викликів, глобальної нестабільності та воєнного конфлікту, для підтримки вітчизняної економіки та її подальшого відновлення українські підприємства потребують збалансованого й ефективного розвитку бізнес-процесів. Актуальна практика господарювання показує, що підвищення рівня ефективності діяльності забезпечується проактивним управлінням розвитком бізнес-процесів підприємств, спрямованим на досягнення рівня цифрової зрілості достатнього для утримання стійких конкурентних переваг. Отже, для підприємств важливим є розуміння теоретико-методологічних методів відновлення економіки і розробка практичних рекомендацій з підвищення ефективності діяльності на основі розвитку бізнес-процесів в умовах цифрових трансформацій. Особлива увага при цьому приділяється таким рушіям відновлення економіки, як впровадження нових технологій індустрії 4.0 для прискорення і оптимізації бізнес-процесів.

Вихідним теоретичним аспектом ефективного управління бізнес-процесами виступає, на наш погляд, концептуалізація підходів до розвитку бізнес-процесів підприємств в умовах цифрових трансформацій (рис.1)

Запропонований концептуальний підхід доводить, що для досягнення стадії «Розвитку» як цільової мети підприємствам спершу слід визначити поточний рівень цифрового розвитку. Для цього пропонується методика оцінки рівня цифрового розвитку підприємств (п'ятирівнева модель «цифрових апексів») (рис. 2). Вона узгоджується з методичним підходом до визначення масштабу цифровізації секторів економіки (триадна модель «масштабу цифровізації», рис. 2.3).

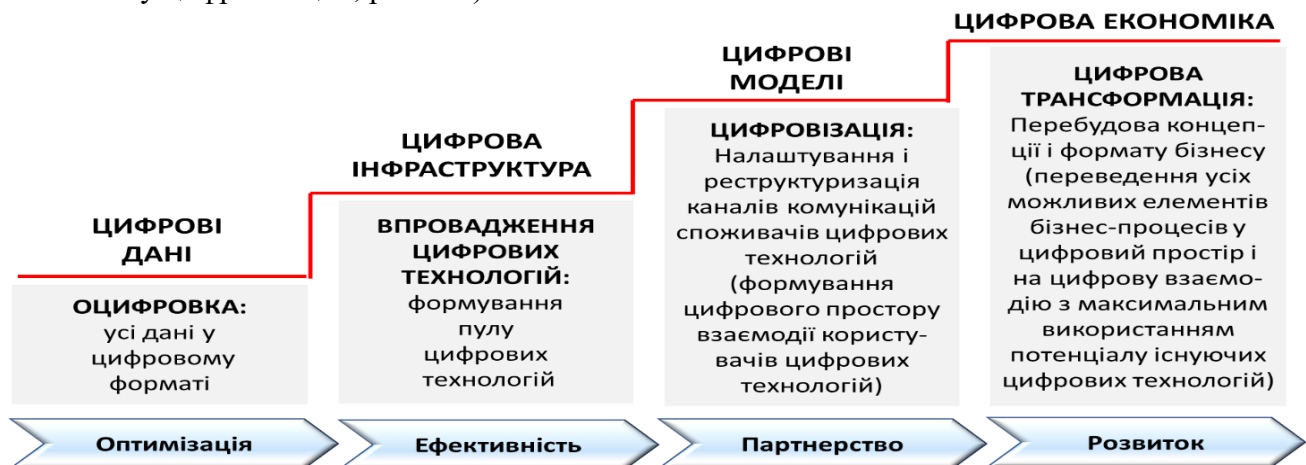

Рис.1. Концептуальний підхід до розвитку бізнес-процесів підприємств в умовах цифрових трансформацій

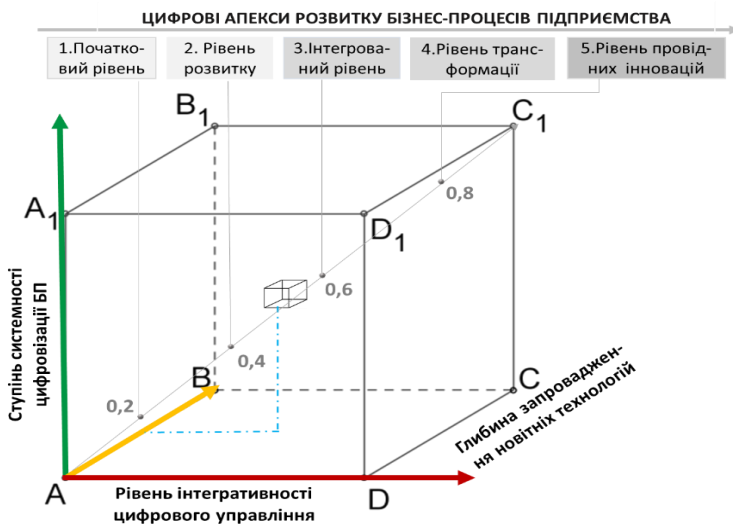

Рис. 2. 5-рівнева модель «цифрових апексів»

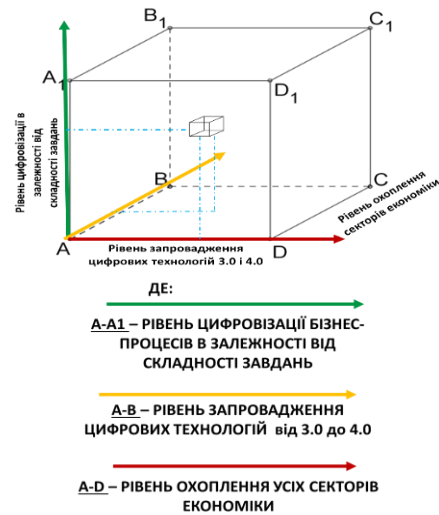

Рис. 2.3. Тріадна модель МЦ

Таким чином, 5-рівнева модель «цифрових апексів» є ключовим елементом у формуванні системі інструментів і дій для подальшої цифровізації, оскільки дозволить визначити поточний рівень цифрового розвитку підприємства. Тріадна модель «масштабу цифровізації» є альтернативним підходом для визначення рівня цифрового розвитку економіки України в цілому, а також спрямована на удосконалення методичних рекомендацій щодо методології складення показників Індексу цифрової економіки та суспільства для України у частині «інтеграція цифрових технологій», (підрозділ «цифрові технології для бізнесу») згідно затвердженим Кабінетом міністрів України переліком показників індексу цифрової економіки та суспільства (DESI).

Запропонована декомпозиція бізнес-процесів підприємства відповідно до можливостей та характеру цифрових перетворень дозволить визначити критерії підвищення ефективності і розрізі кожної групи бізнес-процесів (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Схема декомпозиції бізнес-процесів підприємства для подальшої цифрової трансформації

Запропонована стратегія цифрової трансформації бізнес-процесів, яка розкриває, зокрема, нові функції, які слід включити до етапів управління цифровою трансформацією дасть змогу підприємству проактивно розвинути свої бізнес-процеси і підвищити економічну ефективність.

Рис 2.5. Стратегічні елементи стратегії управління цифровою трансформацією бізнес-процесів

Висновки. У сучасних умовах глобальної нестабільності та економічних викликів для українських підприємств життєво важливо забезпечити ефективний розвиток бізнес-процесів, що стане основою для їх відновлення та стійкого розвитку. Застосування методів цифрової трансформації, зокрема впровадження нових технологій Індустрії 4.0, є критично важливим для досягнення підприємствами рівня цифрової зрілості, достатньої для утримання конкурентних переваг.

Запропоновані в роботі концептуальні та методичні підходи до управління розвитком бізнес-процесів, а саме 5-рівнева модель «цифрових апексів» і триадна модель «масштабу цифровізації», дозволяють визначити поточний рівень цифрового розвитку підприємств та економіки України в цілому. Це забезпечує більш цілеспрямоване та проактивне управління бізнес-процесами, сприяючи підвищенню ефективності діяльності в умовах цифрових перетворень.

Таким чином, впровадження запропонованих стратегічних елементів цифрової трансформації та їх інтеграція у бізнес-процеси підприємств створюють передумови для підвищення економічної ефективності, зміцнення стійких конкурентних позицій та забезпечення стабільного розвитку в довгостроковій перспективі

HUSEVA OLGA YURIIVNA, POKANEVICH YURY VIKTOROVYCH, BOYKO ARSENIY OLEGOVICH. The article is dedicated to the study of conceptual approaches to business process development within enterprises under the conditions of digital transformation, aiming to enhance their efficiency. Based on an analysis of current Industry 4.0 trends, a five-level model for assessing enterprises' digital development ("Digital Apexes") is proposed, which enables the determination of their digital maturity. A triadic "Digitalization Scale" model is introduced to evaluate digital development at the macro and meso levels of the economy. It is demonstrated that proactive management of digital transformations in business processes contributes to maintaining competitive advantages and increasing enterprises' economic efficiency. The key outcomes of the research include the development of recommendations for implementing digitalization tools to optimize operational and strategic activities within enterprises. «In the current context of global instability and economic challenges, it is vital for Ukrainian enterprises to ensure effective business process development as a foundation for recovery and sustainable growth. The adoption of digital transformation methods,

specifically the implementation of Industry 4.0 technologies, is critical for enterprises to achieve a level of digital maturity sufficient to maintain competitive advantages.

The conceptual and methodological approaches proposed in this study, including the five-level "Digital Apex" model and the triadic "Digitalization Scale" model, enable the assessment of the current level of digital development of enterprises and the Ukrainian economy as a whole. This facilitates more targeted and proactive management of business processes, contributing to improved performance amidst digital transformation.

Thus, the implementation of the proposed strategic elements of digital transformation and their integration into business processes create prerequisites for enhancing economic efficiency, strengthening sustainable competitive positions, and ensuring stable long-term development.»

References:

1. Osterwalder, A. and Euchner, J. (2019) 'Business Model Innovation: An Interview with Alex Osterwalder', *Research-Technology Management*, 62(4), pp. 12–18. doi: 10.1080/08956308.2019.1613114.
2. Jeston, J. (2014). *Business Process Management: Practical Guidelines to Successful Implementations* (3rd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203081327>
3. Harrington, H. J. (1991). *Business process improvement: The breakthrough strategy for total quality, productivity, and competitiveness.*
4. Hammer, M., & Champy, J. (2009). *Reengineering the corporation: Manifesto for business revolution*, a. Zondervan.
5. Nikolaienko I. V. Ivanova O. I. (2021). Klasyfikatsiia marketpleisiv za kharakternymy oznakamy [Classification of marketplaces by characteristic features]. *Visnyk ONU im. Mechnikova*, T. 26. V. 2(87), pp. 40-44.
6. Virbivska L. V. (2021). Teoretychni zasady rozvytku elektronnoho biznesu [Theoretical foundations of electronic business development]. *Business information*. 11, pp. 179-183.
7. Tyutchenko, S., & Vagonova, O. (2023). Modelyuvannya optymizatsiyi biznes-protseviv [Modeling optimization of business processes]. *Naukovì perspektivi*, (4 (34)).
8. Stolyarov, A. P. (2023). Optymizatsiya i modernizatsiya biznes-protseviv promyslovykh pidpryemstv v epokhu didzhitalizatsiyi [Optimization and modernization of business processes of industrial enterprises in the era of digitalization]. *Business, innovation, management: problems and prospects*, 68-69.